

ANJUMAN | КОНФЕРЕНЦИЯ | CONFERENCES

O'ZBEKISTONDA ILMIY TADQIQOTLAR: DAVRIY ANJUMANLAR

DAVRIYLIGI: 2018 | 2022

2022

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI

1 SENTYABR – MUSTAQILLIK KUNI

31

YOSHDA

SENTYABR

№44

CONFERENCES.UZ

Toshkent shahar, Amir
Temur ko'chasi, pr.1, 2-uy.

+998 97 420 88 81

+998 94 404 00 00

www.taqiqot.uz

www.conferences.uz

**ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ
ТАДҚИҚОТЛАР: ДАВРИЙ
АНЖУМАНЛАР:
7-ҚИСМ**

**НАЦИОНАЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ
УЗБЕКИСТАНА: СЕРИЯ
КОНФЕРЕНЦИЙ:
ЧАСТЬ-7**

**NATIONAL RESEARCHES OF
UZBEKISTAN: CONFERENCES
SERIES:
PART-7**

ТОШКЕНТ-2022

УУК 001 (062)
КБК 72я43

“Ўзбекистонда илмий тадқиқотлар: Даврий анжуманлар:” [Тошкент; 2022]

“Ўзбекистонда илмий тадқиқотлар: Даврий анжуманлар:” мавзусидаги республика 44-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 30 сентябрь 2022 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2022. - 29 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн даврий анжуманлар Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишланган.

Ушбу Республика илмий анжуманлари таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илғор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳтил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1. Ҳуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б., ю.ф.н. Юсувалиева Рахима (Жахон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2. Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна (Фарғона давлат университети)

3. Тарих саҳифаларидаги изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4. Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

5. Давлат бошқаруви

Доцент Шакирова Шохида Юсуповна «Тараққиёт стратегияси» маркази муҳаррири

6. Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна (Андижон давлат университети)

7. Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажидова Дилдора Рахматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тугган ўрни

Phd Вохидова Мехри Хасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброхимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобохонов Олтибой Раҳмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Муסיқа ва ҳаёт

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқайом Раҳимбердиевич (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган муҳандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари

Раҳмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22. Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

23. Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Доцент Сувонов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

24. Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўктам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25. География

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

Тўпلامга киритилган тезислардаги маълумотларнинг хаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдир.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

**ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ
ЙЎЛИДАГИ ТАДҚИҚОТЛАР**

1. Д.Ш.Исломов ЗАМОНАВИЙ ФРАНЦУЗ ТИЛИДА СТИЛИСТИКАНИНГ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ.....	7
2. D.Sh. Islomov FONETIKA, FONOSTILISTIKA, FONETIK VOSITALAR TURLARI VA ULARNING TILSHUNOSLIKDAGI O'RNINI XUSUSIDA.....	9
3. Д.Ш.Исломов ЗАМОНАВИЙ ФРАНЦУЗ ТИЛИДА СТИЛИСТИКАНИНГ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ.....	11
4. Иплина Антонина Александровна ПЕРЕДАЧА ПРАГМАТИЧЕСКИХ ЛЕКЕМ В ПЕРЕВОДЧЕСКИХ ИНТЕРПРИТАЦИЯХ	13
5. Исаков Руслан Узақбаевич ҚАРАҚАЛПАҚ ХАЛЫҚ ДӘСТАНЛАРЫНДА ПЕРЗЕНТСИЗ АТАЛАР МОТИВИ	16
6. Davletova Manzura, Matchanova Shoira RUS TILI FANINING RIVOJLANISH TARIXI.....	18
7. Ўрозов Жуманазар Норқизилович ҚОНФЛИКТЛИ МАТНЛАРНИ ЛИНГВОКРИМИНАЛИСТИК ТАДҚИҚ ҚИЛИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ТАМОЙИЛЛАРИ.....	20
8. Shaxnoza Mamajonova Abduvaliyevna TOVUSH O'RGATISHDA YOZUVNING XUSUSIYATI.....	23
9. Allayarova Sanobar Jumanazarova, Qulmetova Dildora Rajabovna ONA TILI DARSLARIDA SINFDAN TASHQARI ISHLAR VA ULARNING AHAMIYATI	25
10. Xalilova Sapargul Qadamovna ONA TILI O'QITISH METODLARI, DARSLARDA QO'LLASH.....	27

ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ЙЎЛИДАГИ ТАДҚИҚОТЛАР

ЗАМОНАВИЙ ФРАНЦУЗ ТИЛИДА СТИЛИСТИКАНИНГ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ.

Д.Ш.Исломов
БухДУ докторанти

АННОТАЦИЯ: Мазкур мақолада замонавий француз тилида стилистиканинг ўрни, аҳамияти, олимларнинг қарашлари уларнинг назариялари орқали таҳлил қилинди. Стилистиканинг тилшунослик айниқса фонетика ва фонология билан боғлиқ томонлари ўрганилди.

Калит сўзлар: стилистика, тарихий ва статистик стилистика, таркибий, актив ва кетма-кет стилистика, ономотопея, экстеризациялаш, версификация.

Илмий тадқиқотлар шуни кўрсатадики француз тили стилистикаси объекти, лингвистик ва адабий стилистика, тарихий ва статистик стилистика, таркибий, актив ва кетма-кет стилистикага оид масалаларни акс эттиради. Тадқиқот ишлари француз ва ўзбек тиллари фоностилистикасига аниқ йўналтирилган бўлиб, фонема, фонолигя, фоностилистика ва унинг дискурсив-пракмастик таҳлиллари билан шуғулланади. Ифода фонетикасига французча версификация киради.

Француз стилистлари Ч.Балли, Ж.Марузеау, М.Грессот, П.Г.Виллуд, Аҳ каби асарларни ўз ичига олади. Саувагеот, Ф. Гадет, Ж. Гардес-Тамин, Г. Молини ва бошқаларнинг фонетика ва фоностилистика бўйича қилган илмий тадқиқотлари ҳозиргача ўз маҳсулини бериб келмоқда .

Илмий тадқиқотлар натижаси кўрсатдики , Стилистиканинг туғилиши Чарлз Балли номи билан чамбарчас боғлиқдир. “*Traite stylistique française*”, “*Précis de stylistique française*” каби асарларида у лингвистик интизом сифатида ўйланган стилистика асосларини яратади.

Чарлз Балли бу фанга қуйидагича таъриф беради: «Шунинг учун стилистика уюшган тилнинг экспрессион хусусиятларини уларнинг таъсирчан мазмуни нуқтаи назаридан ўрганади, яъни сезгирлик фактларини тил орқали ифодалаш ва тил фактларининг ҳаракати кузатади. Сезгирлик тўғрисида машҳур француз тилшунос олими "Чарлз Балли тилда ҳар қандай ғоя таъсирчан вазиятда амалга оширилишини таъкидлайди. Бу Чарлз Балли услубининг объекти бўлган тилнинг таъсирчан мазмуни. Бу сўзнинг эмас, балки тилнинг услубидир деган фикрларни илгари сурган.

Гертсог ажойиб тарзда таърифлаганидек, «услуг атамаси ёзувчи ҳаёт унга олиб келадиган материалга бўлган муносабатни белгилаш учун ишлатилса», услубда тошиб кетган майдон мавжуд.

Айнан стилистика ҳақида бошқа таърифлар ҳам таклиф қилинган. Л. Спицер учун услуб - бу «тил томонидан тақдим этилган элементларнинг услубий татбиқи». Ж.Марузеау учун услуб - бу «фойдаланувчи ёзадиган ёки гапирадиган, тил тақдим этадиган материалга бўлган муносабат». Аммо бу икки ажойиб филолог ушбу услуб атамаси таркибидан фақат стилистикага тегишли бўлган нарсаларни сақлаб қолмоқчи бўлганлиги ўз фикр ва назарияларида яққол кўриниб турибди.

Стилистика объектлари. - Фикрни ҳар қандай экстеризациялаш, хоҳ нутқ орқали бўлсин, хоҳ ёзиш орқали бўлмасин мулоқотга киради. Бу нутқ мавзусининг эмитентлик фаолияти ва қабул қилувчининг қабул қилиш фаолиятини кўрсатиб беради. Ушбу алоқа объектив, мутлақо интеллектуал бўлиши мумкин ва ҳақиқат борлигини қайд этиш билан чекланиб қолади. Аммо кўпинча олувчини ҳайратда қолдириш нияти, истаги борлигини кўрсатиб беради.

О. Жезперсеннинг фикрига кўра, табиий бўладими ёки фонетик эволюция жараёнида

қўлга киритилгани, товушларнинг экспресив хусусиятлари инкор этилмайди ва бир неча йўналишларга эга бўлиши мумкин. Улар баъзи ҳолларда эшитиш туйғусини (ономатопея) тақлид қилиш билан, балки визуал ҳиссиётларни (ҳаракат ва ранг) ва ҳатто ҳиссиётларни келтириб чиқариши мумкин: "Табий боғланиш баланд товушлар ва тиниқлик билан, карлар ва қоронғулик ўртасида ... у эрда сўзлар ва кайфият ўртасидаги муносабатни кўриш учун бу фақат қисқа қадамдир. Шундай қилиб, инглиз тилида / сл / гуруҳ нафратни ифодалаш учун жавоб беради: ингичка, силлиқ, айёр, И унлиси кичиклик ва нозикликни келтириб чиқаради.

Ўз навбатида, М. Граммонт шундай деб ёзади: "Биз интеллектуал таассуротни сезгир, визуал, эшитиш ва тактил таассуротига айлантираемиз. Бири ҳислар тартибини бошқача тартибдаги сенсацияларга таржима қилади; паст товушларни, аниқ товушларни, баланд товушларни, баланд товушларни, қуруқ товушларни, майин товушларни, майин товушларни, жингалак товушларни, қаттиқ товушларни ва бошқаларни ажрата оламиз. Шунинг учун жиддий ғояни жиддий товушлар билан, юмшоқ фикрни юмшоқ товушлар билан таржима қилиш мумкин, яъни у шоирни излаётгани каби таассурот ҳосил қилиш учун унинг оятларида бош товушлари ёки юмшоқ товушларни ўз ичига олган сўзлар тўпланиши мумкин, ва бошқалар. У шундай қилиб, ўқувчининг онгида ўзи ёқтирган ғоя ва образларни бўлмасдан уйғотади уларни бир неча дақиқада батафсил баён қилиш керак. Шеърят моҳиятан маслаҳат беради »(1)

Адабиётлар рўйхати :

1. Chigarevskaja N. Traité de phonétique française. Cours théorique. – Moscou : Vischaia chkola, 1973.
2. Béchade H. D. Phonétique et morphologie du français moderne et contemporain. – Paris : Presses universitaires de France, 1992.
3. D.Sh.Islomov. (2021). The Definition of The Concepts of «Phoneme» and «Phonostylistics». *Middle European Scientific Bulletin*, 9. <https://doi.org/10.47494/mesb.2021.9.204>
4. D.Sh.Islomov. (2021). Phonetics and Phonology. *Middle European Scientific Bulletin*, 11. Retrieved from <https://cejsr.academicjournal.io/index.php/journal/article/view/470>
5. Islomov, D. (2021). THE ROLE OF PHONOSTYLISTIC UNITS AND PHONEMES IN THE PROCESS OF TEACHING FRENCH TO ADULTS IN THE ANALYSIS OF EXAMPLES. *Конференции*, 1(1). <https://doi.org/10.47100/conferences.v1i1.971>
6. ISLOMOV, D. Sh, and GA JAHONGIROVA. "THE ROLE OF PHONOSTYLISTICS AND PHONOSTYLISTIC UNITS IN TEACHING FRENCH AT HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS." *E-Conference Globe*. 2021.

FONETIKA, FONOSTILISTIKA, FONETIK VOSITALAR TURLARI VA ULARNING TILSHUNOSLIKDAGI O’RNI XUSUSIDA

D.Sh. Islomov
BuxDU doktoranti

ANNOTATSIYA: Mazkur maqolada fonetika, fonostilistika, fonetik vositalar, ularning tarkibiga kiruvchi nutq tovushlari, jumladan, urg`u, ohang hamda stilistikaning fonetik vositalari va ularning turlari haqidagi fikr yuritiladi.

Kalit soʻzlar: fonologiya, fonetik effekt, stilistika, fonostilistika, fonema, fonologiya, artikulyatsiya, fonetik hodisalar, tovush almashuvi, fonetik vositalar, nutq tovushlari, urg`u, ohang, ilmiy muloqot, fonemalar, leksik urg`u, bo`g`in

Fonetik tadqiqotlarning tobora keng o`rganila borishi barobarida ushbu sohalarning kuzatish ob`ekti, maqsad va vazifalari ham yanada keng aniqlashib boraveradi. Tilshunoslik fani tizimida fonetika ham, fonostilistika ham uning o`z maqsad va vazifalariga ega bo`lgan alohida sohalari sifatida faoliyat ko`rsatib kelmoqda. Tadqiqot obyektining nutq tovushlari ekanligi ularni birlashtirsa, bu tovushlarga yondashishdagi maqsadlar ularni farqlaydi¹.

Shuni ta`kidlash lozimki, fonetika, tabiatdagi har qanday tovushlarni emas, balki inson nutq apparatida hosil bo`luvchi, ijtimoiy qiymatga ega bo`lgan nutq tovushlarini ham o`rganadi. Tabiatdagi boshqa tovushlarni esa fizika fanining akustika bo`limi tekshiradi. Fonetikaning maqsadi fonetik birliklarning akustik, anatomik-fiziologik va funksional asoslarini o`rganish va ularning til mexanizmidagi rolini aniqlashdan iborat. Fonetika tovushlarning eshitishtirish tomonini o`rganishda akustikaga, talaffuz qilinishi, aytilishi, hosil bo`lish tomonlarini o`rganishda fiziologiyaga asoslangan holda ish ko`radi.

Fonostilistika tilshunoslik fani taraqqiyotining keyingi yillardagi mahsuli sifatida fonetika, fonologiya va stilistika fanlarining kesishuvida paydo bo`lgan. “Fonostilistika – fonetik-fonologik birliklarning, shu jumladan urg`uning ham matndagi uslubiy xususiyatlariga oid ta`limot. U stilistikaning bir bo`limi sanaladi”².

Shuningdek, fonostilistika – til birliklarining talaffuzi va ularning muloqotning turli sohalari va vaziyatlarida ishlash qonuniyatlarini o`rganadigan tilshunoslik bo`limi hisoblanadi. U tovush shaklining mazmuni, uning tilning stilistik tuzilishi bilan bog`liq xususiyatlari masalalari bilan bog`liq holda tilning fonetik vositalarining faoliyat ko`rsatish qonuniyatlarini o`rganadi. Matnning tovush shakli ko`pincha juda mazmunli, semantik jihatdan to`ldirilgan, stilistik ahamiyatga ega. Masalan, nutq madaniyatining har xil turlari og`zaki nutqning fonetik xususiyatlari mavjud; og`zaki adabiy nutqda so`zlashuv talaffuzi, ommaviy axborot vositalari nutqi va boshqalar. Bundan tashqari, nutqni fonetik tashkil etishning ayniqsa, she`riy yoki matn mazmuni va uning tovushlarining o`zaro munosabatlarini o`rganadi.

Fonostilistika tilshunoslik fani taraqqiyotining keyingi yillardagi mahsuli sifatida fonetika, fonologiya va stilistika fanlarining kesishuvida paydo bo`lgan bo`lib, fonetik vositalar so`z ma`nolarini ajratish, chegaralash uchun xizmat qiladi. Bunday vositalar qatoriga nutq tovushlari, urg`u, ohang (intonatsiya) kabilar kiradi.

Stilistikaning fonetik vositalari ikki xil bo`ladi:

1. Muallifga xos vositalar.
2. Ijro etishga xos vositalar.

Muallifga xos bo`lgan fonetik vositalarga ritmika, vazn, qofiya, alliteratsiya, assonans va boshqa talaffuzga xos vositalar kiradi.

Ijro etishga xos bo`lgan vositalarga intonatsiya, pauza, fraza va mantiqiy-logik urg`u, so`zning emotsional-ekspressiv xususiyatlari, to`liq va to`liqsiz talaffuzlar kiradi”³.

So`z ma`nolarini ajratish, chegaralash uchun xizmat qiladigan vositalar fonetik vositalar sanaladi. Bunday vositalar qatoriga nutq tovushlari, urg`u, ohang (ohang) kiradi. Nutq tovushlari alohida kelsa ma`no ifodalamaydi, balki har qanday so`z nutq tovushlari vositasida shakllanadi.

1 Hojiyev A. 2002, -B.122.

2 Jamolxonov H. T., 2009. B. 395

3 Saodat Sultonsaidova, O`lmas Sharipova. O`zbek tili stilistikasi. Toshkent, 2009. –B38

Soʻz maʼnolarini farqlashga xizmat qiladigan fonemalar xususida yuqorida fikr yuritildi. Lugʻat tarkibidagi barcha soʻzlar, grammatik shakllar ana shu fonemalarining maʼlum tartibda ketma-ket joylashishi orqali shakllanadi. Ayrim hollarda oʻxshash boʻlgan (omonim) soʻzlarning maʼno va grammatik shakllarini farqlashda leksik urgʻu fonetik vosita boʻlishi mumkin. Gapning maqsadga koʻra turini ajratishda esa ohang (ohang) fonetik vosita boʻlishi mumkin.

Taʼkidlash lozim boʻladiki, fonetik vositalar qatoriga *nutq tovushlari, urgʻu, ohang (intonatsiya)* kirar ekan, nutq tovushlari bu inson talaffuz qiladigan va boshqa boʻlaklarga boʻlinmaydigan birliklar boʻlib, tovushlarni hosil qilishda qatnashadigan inson aʼzolari nutq aʼzolari sanalib, nutq tovushlarini hosil qilishda qatnashadigan aʼzolaridir. Nutq tovushlarini hosil qilishda oʻpkadan chiqayotgan havo nafas yoʻli – kekirdak orqali boʻgʻizga, undan ogʻiz boʻshligʻi yoki burun boʻshligʻiga oʻtib, tashqariga chiqadi.

Xulosa qilib shuni taʼkidlash mumkinki, til va nutq biri-birini taqozo qiluvchi, biri ikkinchisiz mavjud boʻlmaydigan, oʻzaro dialektik aloqada turuvchi kategoriyadir. Til umumlashma: u real, sezgimizga berilgan birliklarning umumiy belgilari asosida hosil qilingan sinflar yigʻindisidir. Nutq esa tilning moddiy koʻrinishi, voqelanish shaklidir. Nutqning tovush jihatdan shakllanishida barcha fonetik va leksik-grammatik vositalar xizmat qiladi. Tilning barcha yaruslarida boʻlgani singari fonetik vositalarda ham stilistik imkoniyatlar mavjud.

Foʻdalanilgan adabiyotlar

1. Jamolxonov H. T., 2009. B. 395
2. OʻzME. Birinchi jild. Toshkent, 2000.
3. Saodat Sultonsaidova, Oʻlmas Sharipova. Oʻzbek tili stilistikasi. Toshkent 2009.
4. Hojiyev A. 2002, -B.122.
5. D.Sh.Islomov. (2021). The Definition of The Concepts of «Phoneme» and «Phonostylistics». Middle European Scientific Bulletin, 9. <https://doi.org/10.47494/mesb.2021.9.204>
6. Islomov, D. (2021). THE ROLE OF PHONOSTYLISTIC UNITS AND PHONEMES IN THE PROCESS OF TEACHING FRENCH TO ADULTS IN THE ANALYSIS OF EXAMPLES. Конференции, 1(1). <https://doi.org/10.47100/conferences.v1i1.971>
7. Islomov, D. (2021). ФОНЕМА ВА ФНОСТИЛИСТИКА НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ВЗГЛЯДЫ НА ПОНЯТИЯ ФОНЕМЫ И ФНОСТИЛИСТИКИ. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (*buxdu.Uz*), 1(1). извлечено от http://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/560.

ЗАМОНАВИЙ ФРАНЦУЗ ТИЛИДА СТИЛИСТИКАНИНГ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ.

Д.Ш.Исломов
БухДУ докторанти

АННОТАЦИЯ: Мазкур мақолада замонавий француз тилида стилистиканинг ўрни, аҳамияти, олимларнинг қарашлари уларнинг назариялари орқали таҳлил қилинди. Стилистиканинг тилшунослик айниқса фонетика ва фонология билан боғлиқ томонлари ўрганилди.

Калит сўзлар: стилистика, тарихий ва статистик стилистика, таркибий, актив ва кетма-кет стилистика, ономотопея, экстеризациялаш, версификация.

Илмий тадқиқотлар шуни кўрсатадики француз тили стилистикаси объекти, лингвистик ва адабий стилистика, тарихий ва статистик стилистика, таркибий, актив ва кетма-кет стилистикага оид масалаларни акс эттиради. Тадқиқот ишлари француз ва ўзбек тиллари фоностилистикасига аниқ йўналтирилган бўлиб, фонема, фонология, фоностилистика ва унинг дискурсив-пракмик таҳлиллари билан шуғулланади. Ифода фонетикасига французча версификация киради.

Француз стилистлари Ч.Балли, Ж.Марузеау, М.Грессот, П.Г.Виллуд, Аҳ каби асарларни ўз ичига олади. Саувагеот, Ф. Гадет, Ж. Гардес-Тамин, Г. Молини ва бошқаларнинг фонетика ва фоностилистика бўйича қилган илмий тадқиқотлари ҳозиргача ўз маҳсулини бериб келмоқда .

Илмий тадқиқотлар натижаси кўрсатдики , Стилистиканинг туғилиши Чарлз Балли номи билан чамбарчас боғлиқдир. “*Traite stylistique française*”, “*Précis de stylistique française*” каби асарларида у лингвистик интизом сифатида ўйланган стилистика асосларини яратади.

Чарлз Балли бу фанга қуйидагича таъриф беради: «Шунинг учун стилистика уюшган тилнинг экспрессион хусусиятларини уларнинг таъсирчан мазмуни нуктаи назаридан ўрганади, яъни сезгирлик фактларини тил орқали ифодалаш ва тил фактларининг ҳаракати кузатади. Сезгирлик тўғрисида машҳур француз тилшунос олими "Чарлз Балли тилда ҳар қандай ғоя таъсирчан вазиятда амалга оширилишини таъкидлайди. Бу Чарлз Балли услубининг объекти бўлган тилнинг таъсирчан мазмуни. Бу сўзнинг эмас, балки тилнинг услубидир деган фикрларни илгари сурган.

Гертсог ажойиб тарзда таърифлаганидек, «услуг атамаси ёзувчи ҳаёт унга олиб келадиган материалга бўлган муносабатни белгилаш учун ишлатилса», услубда тошиб кетган майдон мавжуд.

Айнан стилистика ҳақида бошқа таърифлар ҳам таклиф қилинган. Л. Спицер учун услуб - бу «тил томонидан тақдим этилган элементларнинг услубий татбиқи». Ж.Марузеау учун услуб - бу «фойдаланувчи ёзадиган ёки гапирадиган, тил тақдим этадиган материалга бўлган муносабат». Аммо бу икки ажойиб филолог ушбу услуб атамаси таркибидан фақат стилистикага тегишли бўлган нарсаларни сақлаб қолмоқчи бўлганлиги ўз фикр ва назарияларида яққол кўриниб турибди.

Стилистика объектлари. - Фикрни ҳар қандай экстеризациялаш, хоҳ нутқ орқали бўлсин, хоҳ ёзиш орқали бўлмасин мулоқотга киради. Бу нутқ мавзусининг эмитентлик фаолияти ва қабул қилувчининг қабул қилиш фаолиятини кўрсатиб беради. Ушбу алоқа объектив, мутлақо интеллектуал бўлиши мумкин ва ҳақиқат борлигини қайд этиш билан чекланиб қолади. Аммо кўпинча олувчини ҳайратда қолдириш нияти, истаги борлигини кўрсатиб беради.

О. Жезперсеннинг фикрига кўра, табиий бўладими ёки фонетик эволюция жараёнида қўлга киритилгани, товушларнинг экспресив хусусиятлари инкор этилмайди ва бир неча йўналишларга эга бўлиши мумкин. Улар баъзи ҳолларда эшитиш туйғусини (ономотопея) тақлид қилиш билан, балки визуал ҳиссиётларни (ҳаракат ва ранг) ва ҳатто ҳиссиётларни келтириб чиқариши мумкин: "Табиий боғланиш баланд товушлар ва тиниқлик билан, карлар ва қоронғулик ўртасида ... у эрда сўзлар ва кайфият ўртасидаги муносабатни кўриш учун бу фақат қисқа қадамдир. Шундай қилиб, инглиз тилида / сл / гуруҳ нафратни ифодалаш учун жавоб беради: ингичка, силлиқ, айёр, И унлиси кичиклик ва нозикликни келтириб чиқаради.

Ўз навбатида, М. Граммонт шундай деб ёзди: "Биз интеллектуал таассуротни

сезгир, визуал, эшитиш ва тактил таассуротига айлантирамиз. Бири ҳислар тартибини бошқача тартибдаги сенсацияларга таржима қилади; паст товушларни, аниқ товушларни, баланд товушларни, баланд товушларни, қурук товушларни, майин товушларни, майин товушларни, жингалак товушларни, қаттиқ товушларни ва бошқаларни ажрата оламиз. Шунинг учун жиддий ғояни жиддий товушлар билан, юмшоқ фикрни юмшоқ товушлар билан таржима қилиш мумкин, яъни у шоирни излаётгани каби таассурот ҳосил қилиш учун унинг оятларида бош товушлари ёки юмшоқ товушларни ўз ичига олган сўзлар тўпланиши мумкин, ва бошқалар. У шундай қилиб, ўқувчининг онгида ўзи ёқтирган ғоя ва образларни бўлмасдан уйғотади уларни бир неча дақиқада батафсил баён қилиш керак. Шеърят моҳиятан маслаҳат беради »(1)

Адабиётлар рўйхати :

1. Chigarevskaja N. *Traité de phonétique française. Cours théorique.* – Moscou : Vischaia chkola, 1973.
2. Béchade H. D. *Phonétique et morphologie du français moderne et contemporain.* – Paris : Presses universitaires de France, 1992.
3. D.Sh.Islomov. (2021). The Definition of The Concepts of «Phoneme» and «Phonostylistics». *Middle European Scientific Bulletin*, 9. <https://doi.org/10.47494/mesb.2021.9.204>
4. D.Sh.Islomov. (2021). Phonetics and Phonology. *Middle European Scientific Bulletin*, 11. Retrieved from <https://cejsr.academicjournal.io/index.php/journal/article/view/470>
5. Islomov, D. (2021). THE ROLE OF PHONOSTYLISTIC UNITS AND PHONEMES IN THE PROCESS OF TEACHING FRENCH TO ADULTS IN THE ANALYSIS OF EXAMPLES. *Конференции*, 1(1). <https://doi.org/10.47100/conferences.v1i1.971>
6. ISLOMOV, D. Sh, and GA JAHONGIROVA. "THE ROLE OF PHONOSTYLISTICS AND PHONOSTYLISTIC UNITS IN TEACHING FRENCH AT HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS." *E-Conference Globe*. 2021.